

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 3 november 2015

Mål nr

Ö 3531-14

KLAGANDE

ML

MOTPART

Justitiekanslern

Box 2308

103 17 Stockholm

SAKEN

Ersättning till offentlig försvarare

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Övre Norrlands beslut 2014-06-30 i mål Ö 39-14

Dok.Id 112058

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen ändrar hovrättens beslut och förordnar att ML ska få ersättning av allmänna medel med ytterligare 133 kr. Av beloppet avser 106 kr utlägg och 27 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

ML har yrkat att Högsta domstolen tillerkänner honom ersättning av allmänna medel för utlägg med ytterligare 106 kr exklusive mervärdesskatt.

Justitiekanslern har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

Sveriges Advokatsamfund har avgett yttrande.

SKÄL

Bakgrund

1. ML förordnades som offentlig försvarare i ett mål om misshandel. Sedan åtal i målet hade väckts skickade tingsrätten förundersökningsprotokollet till honom med e-post. ML skrev ut två exemplar av protokollet, ett till sig själv och ett till sin klient. Han begärde vid tingsrätten ersättning som utlägg för de kostnader som utskriften hade medfört. Av kostnadsräkningen framgick att MLs ersättningsanspråk motsvarade två kronor per utskriven sida. På grund av en felsummering kom dock det slutliga yrkandet att uppgå till endast 106 kr exklusive mervärdesskatt, trots att utskriften enligt kostnadsräkningen bestod av totalt 103 sidor. Brottmålstaxan var inte tillämplig vid bestämmande av MLs ersättning.

2. Både tingsrätten och hovrätten har avslagit MLs begäran om ersättning för utskrift av förundersökningsprotokollet. Enligt hovrätten har ML i och för sig haft rätt att få en papperskopia av förundersökningsprotokollet utan kostnad. Han har dock enligt hovrätten inte rätt att få ersättning för utskrift av protokollet eftersom han inte uttömt de möjligheter som funnits att hos polis, åklagare eller tingsrätt kostnadsfritt få en papperskopia.

Rättslig reglering

3. Om förundersökning har ägt rum i målet ska enligt 45 kap. 7 § rättegångsbalken, då åtalet väcks eller så snart som möjligt därefter, åklagaren till rätten ge in bl.a. protokoll eller anteckningar från förundersökningen. Bestämmelsen ändrades den 1 juli 2012. Tidigare angavs att handlingarna skulle ges in i utskrift. Skälet till ändringen var att det skulle bli möjligt för åklagare att ge in bl.a. förundersökningsprotokoll på elektronisk väg (se prop. 2011/12:126 s. 13 f.).

4. En försvarare eller en misstänkt har enligt 23 kap. 21 § fjärde stycket rättegångsbalken, så snart åtal har beslutats, rätt att på begäran få en avskrift av protokoll eller anteckningar från förundersökningen. Om en offentlig försvarare har förordnats för den misstänkte, ska en avskrift utan särskild begäran lämnas eller sändas till försvararen. Bestämmelsen i rättegångsbalken kompletteras av 21 § andra stycket avgiftsförordningen (1992:191), där det framgår att misstänkta och deras försvarare är befriade från avgift för en kopia eller en avskrift av ett förundersökningsprotokoll.

5. Av 10 § förordningen (2003:234) om tiden för tillhandahållande av domar och beslut, m.m. följer att förundersökningsprotokoll och andra handlingar kan tillhandahållas i elektronisk form, om det är lämpligt.

6. Enligt 21 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken har en offentlig försvarare rätt till skälig ersättning av allmänna medel för bl.a. utlägg som uppdraget har krävt. Av tredje stycket framgår att den offentliga försvararens arvode i vissa fall ska bestämmas enligt en taxa (brottmålstaxan).

Vad innebär rätten till en avskrift enligt 23 kap. 21 § rättegångsbalken?

7. Ordet avskrift har funnits i bestämmelsen sedan rättegångsbalkens tillkomst år 1942. Det torde knappast vid den tiden ha förespeglat lagstiftaren att innehållet i en handling skulle kunna tillhandahållas på något annat sätt än på papper. Och även om avskrifter efterhand kom att ersättas med kopierade handlingar har det hela tiden varit fråga om pappershandlingar. Bestämmelsen i 23 kap. 21 § fjärde stycket får därför anses innefatta en rätt att få handlingarna i pappersform. (Jfr rättsfallet NJA 2008 s. 650, som utgår från att det finns en rätt att få en papperskopia av ett förundersökningsprotokoll.)

8. Bakom rätten för misstänkta och deras försvarare att få kopior av förundersökningen ligger rättssäkerhetsskäl. Det förhållandet att 45 kap. 7 § rättegångsbalken har ändrats i syfte att möjliggöra för åklagare att till domstol elektroniskt översända förundersökningsprotokollet bör därför inte påverka omfattningen av denna rätt. Inget tyder heller på att det funnits någon avsikt från lagstiftarens sida att rätten att få kopia av protokollet skulle påverkas av denna förändring (se prop. 2011/12:126 s. 14 f.).

9. Misstänkta och deras försvarare har alltså rätt att på begäran få en papperskopia av förundersökningsprotokollet och domstolen ska, om en offentlig försvarare har förordnats, utan särskild begäran lämna eller sända en papperskopia till försvararen.

Kan förundersökningsprotokoll ändå översändas elektroniskt?

10. Som har framgått medger 10 § förordningen om tiden för tillhållande av domar och beslut, m.m. i och för sig att förundersökningsprotokoll skickas i elektronisk form, om detta bedöms vara lämpligt. Å ena sidan innebär alltså regeln i rättegångsbalken en rätt till en papperskopia, å andra sidan öppnar förordningen för elektroniskt översändande.

11. Regleringen kan förefalla motstridig och det finns skäl för en praktiskt fungerande ordning, där också fördelarna med elektroniskt översändande kan tas tillvara. Det är dessutom förmodligen så att många offentliga försvarare hellre ser att förundersökningsprotokoll översänds med e-post än med vanlig post. Det framstår därför inte som motiverat att domstolar alltid måste sända protokollet i pappersform.

Kan en offentlig försvarare få rätt till ersättning för utskrift av ett förundersökningsprotokoll som har översänts i elektronisk form?

12. När det gäller en offentlig försvarares rätt till ersättning för utlägg enligt 21 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken är utgångspunkten att allmänna kontorskostnader ingår i arvodet i den mån dessa kostnader inte kan sägas ligga utanför det normala (jfr bl.a. NJA 1977 s. 337). När brottmålstaxan är tillämplig gäller att arvodet omfattar ersättning för allt arbete i målet samt normala kostnader för telefon, fotokopiering m.m. Avvikelse kan ske om onormalt stora kostnader har uppkommit i målet. (Se 4 och 5 §§ Domstolsverkets föreskrifter om brottmålstaxa för offentlig försvarare i tingsrätt och hovrätt, DVFS 2014:20.)

13. En offentlig försvarare är som framgått enligt 21 § andra stycket avgiftsförordningen befriad från avgift för ett exemplar av en kopia eller en

avskrift av ett förundersökningsprotokoll. När rätten till ersättning för utlägg har övervägts av lagstiftaren har kostnader för utskrift av förundersökningsprotokollet följaktligen inte funnits med i bedömningen av vad som bör betraktas som allmänna kontorskostnader. Något hinder att som utlägg utge ersättning för sådana kostnader finns därför inte. Detta synsätt bör gälla även när brottmålstaxan är tillämplig.

Slutsatser rörande rätten till ersättning för utskrift av förundersökningsprotokoll

14. Om en domstol har skickat förundersökningsprotokollet i elektronisk form bör den offentlige försvararen, som en konsekvens av rätten att kostnadsfritt få en kopia i pappersformat, ha rätt till ersättning för en utskrift av materialet. Denna rätt bör också i förekommande fall innefatta en rätt till ersättning för en utskrift till klienten.

15. Ersättning till den försvarare som gjort en utskrift ska utgå som utlägg. För att åstadkomma en praktisk hantering bör ersättningen grundas på en schablon. Det faller sig då naturligt att utgå från de principer som följer av 16 § avgiftsförordningen. Ersättning bör dock utgå med samma belopp för varje utskriven sida.

Bedömningen i detta fall

16. Av det anförda följer att ML är berättigad till ersättning av allmänna medel för de utlägg som uppkommit genom att han har skrivit ut förundersökningsprotokollet till sig själv och till sin klient.

17. Eftersom MLs yrkande inte överstiger två kronor per sida har han rätt till ersättning i enlighet med sitt yrkande. Hovrättens beslut ska ändras i enlighet med detta.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius, Kerstin Calissendorff, Göran Lambertz, Dag Mattsson och Anders Eka (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Martin Prosell